

Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет соціальних наук
Кафедра журналістики

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи бакалавра

**на тему «КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ
РАДІОПРОГРАМИ «ЧАС І ПАМ'ЯТЬ»**

Виконала: студентка IV курсу, групи СНЗ-312
спеціальності 061 «Журналістика»
(шифр і назва спеціальності)

Войтова Анна Сергіївна

Керівник: канд. філол. н., доц. Панченко С. А.
(прізвище та ініціали)

Рецензент: канд. іст. н., доц. Балухтіна О. М.
(прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2026 р.

НУ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Факультет соціальних наук

Кафедра журналістики

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність: 061 «Журналістика»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри Григорук М.С.

«16» вересня 2025 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра студентки групи СНЗ-312

Войтової Анни Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Концепція створення культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять»

керівник роботи канд. філолог. н., доц. Панченко С. А.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Національного університету «Запорізька політехніка» від «22» 04 2026 року № 186

2. Строк подання студентом роботи 10.05.2026

3. Вихідні дані для роботи: праці таких науковців, як В. Лизанчук, М. Тимошик, О. Гоян, В. Миронченко, І. Пенчук, Ю. Любченко, Н. Михайлченко, П. Мірошниченко, О. Гарматій, В. Купрійчук, Д. Мокрушина, О. Джолос, Л. Мар'їна, Л. Нагорна, Т. Хоменко та ін.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:

1. Місце та роль авторського проекту в контексті сучасного радіомовлення

1.1 Жанрово-типологічна структура авторських програм на радіо

1.2 Авторська радіопрограма як форма популяризації історико-культурної спадщини

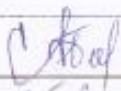
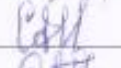
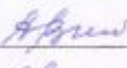
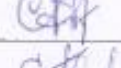
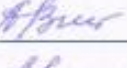
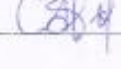
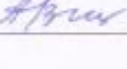
2. Структурно-концептуальні характеристики авторської культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять» як студентського проекту

2.1 Проектування авторського ефіру: концепція, формат, аудиторія

2.2 Етапи творчо-виробничого процесу створення радіопрограми

5. Перелік графічного матеріалу: _____

6. Консультування розділів роботи:

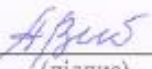
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Завдання видав		Завдання прийняв	
		підпис	дата	підпис	дата
Вступ	Панченко С. А.		11.11.25		11.11.25
I	Панченко С. А.		22.01.26		22.01.26
II	Панченко С. А.		12.03.26		12.02.26
Висновки	Панченко С. А.		20.04.26		20.04.26

7. Дата видачі завдання: «02» вересня 2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Збір та систематизація матеріалу	жовтень 2025	
2	Аналіз журналістичнознавчого матеріалу	листопад 2025	
3	Написання вступу	грудень 2025	
4	Написання розділу 1	січень 2026	
5	Написання розділу 2	березень 2026	
6	Написання висновків	квітень 2026	
7	Оформлення роботи	травень 2026	
8	Захист роботи	червень 2026	

Студент

 (підпис)

Войтова А. С.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

 (підпис)

Панченко С. А.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Текст кваліфікаційної роботи бакалавра «Концепція створення культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять» становить 45 сторінок. Для виконання дослідження опрацьовано 45 джерел.

Об'єкт дослідження – радіопрограма культурно-історичного спрямування «Час і пам'ять» як студентський проєкт.

Предметом дослідження є розробка концепції, функціональні особливості та етапи створення радіопрограми.

Мета роботи – розробка концепції та аналіз етапів створення авторської радіопрограми культурно-історичного спрямування «Час і пам'ять» як студентського проєкту.

Відповідно до поставленої мети були висунуті такі **завдання**:

- дослідити особливості авторських програм у системі радіомовлення;
- охарактеризувати роль історичної пам'яті та культурної спадщини у створенні радіоконтенту;
- розробити концепцію авторської культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять»;
- визначити структуру, формат і цільову аудиторію програми;
- окреслити етапи створення випуску радіопрограми «Час і пам'ять»;
- розкрити практичну цінність створеного медіапродукту.

Методологічна й теоретична основа роботи. Праці В. Лизанчука, М. Тимошика, О. Гояна, В. Миронченка, І. Пенчук, Ю. Любченко, Н. Михайличенко, П. Мірошніченка та ін. розкривають специфіку радіомовлення, типологію авторських програм, жанрову систему та методи створення аудіоконтенту.

Питання медійної репрезентації соціокультурного контексту, процесів збереження історичної пам'яті, формування ідентичності та захисту культурного надбання стали об'єктом уваги таких дослідників, як О. Гарматій,

В. Купрійчук, Д. Мокрушина, О. Джолос, Л. Мар'їна, Л. Нагорна, Т. Хоменко та ін.

Методи дослідження: аналізу й синтезу під час вироблення наукової концепції, проблемно-тематичний, спостереження, творчо-прикладний.

Наукова новизна. У роботі обґрунтовано доцільність використання культурно-історичного контенту в сучасному українському радіомовленні як засобу збереження національної пам'яті та популяризації культурної спадщини. На основі цього здійснена спроба формування цілісної концепції та розроблено етапи сценарію культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять» як студентського проєкту.

Сфера застосування. Матеріали дослідження можуть бути використані під час подальших наукових розробок, при підготовці лекційних та практичних занять з курсу «Вступ до спеціальності», «Теорія масової комунікації», «Теорія та методика журналістської творчості» «Мистецька журналістика: контент, медіапродукт».

**РАДІОМОВЛЕННЯ, АВТОРСЬКА ПРОГРАМА, КОНЦЕПЦІЯ,
ЕТАПИ СТВОРЕННЯ, СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ,
ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ТА РОЛЬ АВТОРСЬКОГО ПРОЄКТУ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РАДІОМОВЛЕННЯ.....	10
1.1 Жанрово-типологічна структура авторських програм на радіо.....	10
1.2 Авторська радіопрограма як форма популяризації історико- культурної спадщини.....	17
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ РАДІОПРОГРАМИ «ЧАС І ПАМ'ЯТЬ» ЯК СТУДЕНТСЬКОГО ПРОЄКТУ.....	25
2.1 Проєктування авторського ефіру: концепція, формат, аудиторія...	25
2.2 Етапи творчо-виробничого процесу створення радіопрограми.....	30
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному українському медіапросторі особливої ваги набувають культурно-історичні проєкти, спрямовані на збереження національної пам'яті, популяризацію культурної спадщини та формування громадянської свідомості. В умовах суспільних трансформацій і посиленої уваги до питань історичної ідентичності радіомовлення залишається важливим засобом поширення культурно-просвітницького контенту завдяки своїй доступності, оперативності та емоційному впливу на аудиторію. Радіопрограми сприяють популяризації історичної пам'яті, літератури, музики, національних традицій та суспільно важливих цінностей. Через те створення якісного радіоконтенту потребує професійного підходу до вироблення концепції, сценарної побудови, жанрової організації та художньо-комунікативного наповнення програм.

Помітним явищем у формуванні такого порядку денного була і залишається авторська програма у радіоефірі, яка вимагає особливого підходу до концептуального та виробничого втілення.

Авторські радіопрограми культурно-історичного спрямування сприяють осмисленню історичних подій, постатей і культурних явищ, поєднуючи інформаційну, просвітницьку та художню функції. Саме тому розробка концепції культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять» є актуальною, оскільки дозволяє дослідити специфіку створення сучасного тематичного радіоконтенту, визначити його жанрові, структурні та сценарні особливості, а також окреслити роль радіо у збереженні історичної пам'яті та культурної спадщини України.

Мета роботи – розробка концепції та аналіз етапів створення авторської радіопрограми культурно-історичного спрямування «Час і пам'ять» як студентського проєкту.

Відповідно до поставленої мети були висунуті такі **завдання**:

- дослідити особливості авторських програм у системі радіомовлення;

- охарактеризувати роль історичної пам'яті та культурної спадщини у створенні радіоконтенту;
- розробити концепцію авторської культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять»;
- визначити структуру, формат і цільову аудиторію програми;
- окреслити етапи створення випуску радіопрограми «Час і пам'ять»;
- розкрити практичну цінність створеного медіапродукту.

Об'єктом дослідження є радіопрограма культурно-історичного спрямування «Час і пам'ять» як студентський проєкт.

Предмет дослідження – розробка концепції, функціональні особливості та етапи створення радіопрограми.

Методи дослідження: аналізу й синтезу під час вироблення наукової концепції, проблемно-тематичний, спостереження, творчо-прикладний.

Методологічна й теоретична основа роботи. Праці В. Лизанчука, М. Тимошика, О. Гояна, В. Миронченка, І. Пенчук, Ю. Любченко, Н. Михайличенко, П. Мірошніченка та ін. розкривають специфіку радіомовлення, типологію авторських програм, жанрову систему та методи створення аудіоконтенту.

Питання медійної репрезентації соціокультурного контексту, процесів збереження історичної пам'яті, формування ідентичності та захисту культурного надбання стали об'єктом уваги таких дослідників, як О. Гарматій, В. Купрійчук, Д. Мокрушина, О. Джолос, Л. Мар'їна, Л. Нагорна, Т. Хоменко та ін.

Наукова новизна одержаних результатів У роботі обґрунтовано доцільність використання культурно-історичного контенту в сучасному українському радіомовленні як засобу збереження національної пам'яті та популяризації культурної спадщини. На основі цього здійснена спроба формування цілісної концепції та розроблено етапи сценарію культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять» як студентського проєкту.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані під час подальших наукових розробок, при підготовці лекційних та практичних занять з курсу «Вступ до спеціальності», «Теорія масової комунікації», «Теорія та методика журналістської творчості» «Мистецька журналістика: контент, медіапродукт» та ін.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг основної роботи 45 сторінок. Список використаної літератури включає 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

МІСЦЕ ТА РОЛЬ АВТОРСЬКОГО ПРОЄКТУ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО РАДІОМОВЛЕННЯ

1.1 Жанрово-типологічна структура авторських програм

Загальновідомо, що традиційними характеристиками радіо є оперативність, доступність та аудіальність, які у фундаментальних дослідженнях радіомовлення визначаються як його базові ознаки.

Сутність і природа радіомовлення неодноразово ставала предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них О. Гоян, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, В. МIRONЧЕНКО, Н. Михайличенко І. Пенчук, О. Сербенська та ін.

Насамперед варто звернутися до тези класика української радіожурналістики Василя Лизанчука: «Слово, що звучить, – головний інструмент радіо» [26, с. 60]. У праці «Основи радіожурналістики» дослідник ґрунтовно висвітлює основні принципи діяльності радіожурналіста, спираючись як на власний професійний досвід, так і на практику колег. Автор не лише подає визначення радіожурналістики як виду масової комунікації, а й акцентує увагу на її ключовій особливості – звуковій організації. Аналізуючи специфіку створення радіопрограм різних жанрів і функціонального призначення, науковець наголошує на важливості засобів звукового оформлення, які забезпечують ефективне досягнення комунікативної мети медіапродукту.

На оригінальності журналістського підходу як на найголовнішій складовій якісного програмного продукту наголошує О. Гоян. За його словами, авторська програма – це «програма, яку задумано та втілено за індивідуальним проєктом» [9, с. 224]. Таким чином, авторська радіопрограма відзначається, насамперед, оригінальністю концепції та яскравістю її вираження.

Природа радіомовлення на думку П. Мірошніченка полягає в тому, що: «Радіо дає максимальне навантаження на слух, через нього впливає на відчуття і свідомість реципієнта, розвиваючи процес спілкування»[35, с. 28] Проте, як підкреслює дослідник далі, відсутність візуального ряду, яка традиційно вважається головним комунікаційним обмеженням радіо, парадоксально виступає його перевагою. Вона інтенсифікує слухове сприйняття, стимулює творчу уяву слухача та сприяє самостійному моделюванню яскравих зорових образів і внутрішніх відчуттів.

Спираючись на базові дослідження природи радіомовлення, науковці продовжують вивчати звукову організацію радіотексту, адаптуючи під сучасні умови. Наприклад, Н. Михайличенко у дослідженні «Магія радіозвуку – бути побаченим і почутим» наголошує на тому, що залежно від майстерності мовця аудиторія здатна «побачити» інформацію. [34, с. 262].

Інформація на радіо висвітлюється у різний спосіб, зокрема ефір не може вести диктор з безбарвним монотонним голосом. Навіть прості інтонації, різні звукові форми допомагають слухачеві краще зрозуміти значення повідомлення. Медіадослідник П. Мірошніченко також акцентує увагу на важливості звукової організації радіо: «Слово, музика та шуми – формотворчі виражальні засоби радіомовлення – складають звуковий образ радіомовлення, як системи...» [35, с. 26]. Вдала звукова організація тексту здатна здійснювати вагомий медійний ефект.

Особливе місце в ефірній сітці посідають авторські програми – унікальні медіапроекти, що є продуктом творчої самореалізації журналіста. Головна особливість такого формату полягає в тому, що автор бере на себе повний цикл життєдіяльності проекту: від розробки концепції до його безпосереднього просування. Такий формат є специфічним медійним явищем, де особистість журналіста стає центральною. На відміну від типового мовлення, авторська програма – це автономний проєкт, де весь шлях від ідеї до популяризації проходить під повним контролем її автора. Авторська програма – це програма на певну тематику створена журналістом, в якій він часто виконує роль не

тільки ведучого, але й творця, сценариста, звукорежисера, редактора, продюсера, координатора. Іншими словами авторською програмою є програма, повністю зроблена автором, в якій він особисто обирає тему, експертів, героїв, хронометраж, музичне оформлення тощо, але програма повинна відповідати формату радіостанції, на якій виходить в ефір.

Жанрово-типологічна структура авторських програм на радіо є складною та багаторівневою системою, у межах якої поєднуються різні жанрові моделі, тематичні напрями та способи організації аудіоконтенту. Її формування залежить від концепції програми, творчого задуму автора, специфіки радіостанції та потреб цільової аудиторії. Авторські радіопрограми характеризуються високим рівнем персоніфікації контенту, оскільки визначальним елементом у них виступає особистість ведучого, його стиль, світогляд та манера комунікації зі слухачами.

У фундаментальному підручнику «Основи радіожурналістики і радіоменеджменту» відомий український дослідник О. Гоян [9] аналізує специфіку радіомовлення, виокремлює авторські програми в особливий, самостійний формат. Він наголошує, що в умовах сучасного медіапростору, який часто грішить стандартизацією та конвеєрним виробництвом інформації, саме авторське мовлення стає головним носієм унікального контенту та ексклюзивної журналістики.

Розвиваючи типологію О. Гояна, авторський формат на радіо можна охарактеризувати через кілька ключових детермінант:

Суб'єктивізація та персоніфікація ефіру. За О. Гояном, авторська програма тримається на особистості її творця – його світогляді, життєвому досвіді, громадянській позиції та, що не менш важливо, на специфіці його мовлення (тембрі голосу, інтонаційній палітрі, вмінні тримати паузу). Ведучий тут виступає не просто ретранслятором фактів, а авторитетним інтерпретатором, якому слухач довіряє.

Жанровий синкретизм (гібридність). Авторські програми, як окремий формат, рідко вкладаються в жорсткі межі класичних жанрів (суто інтерв'ю чи

суто репортаж). Вони тяжіють до художньо-публіцистичних та есейних форм. Автор має творчу свободу комбінувати документальний фактаж, елементи розслідування, звукову реконструкцію та філософські монологи.

Орієнтація на якісну, нішеву аудиторію. О. Гоян підкреслює, що авторський формат орієнтований на встановлення глибокого, майже міжособистісного контакту зі слухачем (інтимізація спілкування). Така програма збирає навколо себе інтелектуальне, лояльне ядро аудиторії, яке шукає в ефірі не фоновий шум, а сенси та інтелектуальну поживу.

До переваг створення авторського проєкту слід також віднести можливість добирати унікальний контент: ведучий сам обирає теми, запрошує гостей та формує сценарій; здатність проявити особистісний стиль, адже йдеться про акцент на особистій думці, аналітиці або суб'єктивному погляді автора; повною мірою використовувати специфіку формату та переваги: авторський підхід передбачає наявність чіткої позиції ведучого, його харизми та стилю, що робить складну історичну інформацію більш доступною та «людяною». До того ж, радіо часто сприймається як розмова тет-а-тет, що сприяє довірі та кращому засвоєнню просвітницького контенту.

Успіх медіапроєкту безпосередньо залежить від обізнаності журналіста в принципах роботи радіомовлення, його вміння аналізувати запити аудиторії та майстерно володіти словом як інструментом впливу. Професор Василь Лизанчук наголошує, що радіожурналіст, як активний суб'єкт комунікації, обирає специфічні методи структурування та подачі контенту задля досягнення творчої мети [25].

Створення авторської програми вимагає від творця комплексних знань. Досвід роботи в радіоефірі є критично важливим фундаментом, який дозволяє уникнути технічних та організаційних помилок на етапі реалізації задуму. Глибоке розуміння внутрішніх процесів конкретної радіостанції допомагає автору швидше адаптуватися та опанувати методи підготовки ефіру. Водночас, попри творчу автономність, авторський проєкт має гармонійно вписуватися в загальний формат мовника.

Типологічно авторські програми можна класифікувати за кількома критеріями: тематичним спрямуванням (культурні, історичні, музичні, суспільно-політичні, освітні, розважальні), функціональним призначенням (інформаційні, просвітницькі, аналітичні, комунікативні), формою подачі матеріалу (монологічні, діалогічні, інтерактивні) та способом взаємодії з аудиторією. У сучасному медіапросторі поширення набувають мультимедійні авторські проєкти, що поєднують ефірне мовлення з подкастами, соціальними мережами та цифровими платформами.

Усі програми українського радіомовлення науковці традиційно класифікують за предметно-тематичним принципом. Так, наприклад, О. Гоян визначає такі різновиди радіопередач: інформаційні (складаються з 6-10, інколи – до 20 щоденних коротких інформаційних повідомлень); інформаційно-аналітичні (щоденне або щотижневе коментування подій, які відіграють важливу роль у житті суспільства); інформаційно-публіцистичні (програми, у яких фіксується соціальна проблема та намагання її вирішити); культурно-просвітницькі (присвячені історії або сучасному стану науки, мистецтва, музики, кіно, театру тощо, програми про сім'ю та медицину (здоров'я), трансляції вистав, культурно-просвітницьких акцій); пізнавально-розважальні (переважно ток-шоу); дитячі (орієнтація на вікові особливості дошкільнят і тинейджерів); спортивні (трансляції, репортажі, пряме мовлення зі спортивних змагань та окремі передачі спортивної тематики); ігрові (конкурси, вікторини, тобто змагання слухачів між собою в прямому ефірі) [9, с. 124].

Науковці В. Лизанчук [25; 26]. та І. Пенчук [40]. виокремлюють інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, дитячо-юнацькі, молодіжні, літературно-драматичні, музично-розважальні та рекламні передачі. Водночас усі дослідники наголошують, що така класифікація є доволі умовною та існує переважно в термінологічному вимірі.

Жанрова палітра авторських радіопрограм відзначається високим ступенем синкретизму (поєднання). Вони можуть базуватися як на класичних канолах окремих жанрів, так і на їхній міжвидовій дифузії.

Традиційно виділяють три магістральні жанрові групи, які інтегруються в авторський ефір:

- інформаційні (інтерв'ю, радіокореспонденція, репортаж, замітка);
- аналітичні (авторський коментар, бесіда, ток-шоу);
- художньо-публіцистичні (радіонарис, радіопортрет, есе).

За своєю природою авторське начало є наскрізним і виявляється на кожному з рівнів текстотворення. В інформаційному мовленні воно маркується через суб'єктивний відбір фактів та приховану оцінність; в аналітичному – через індивідуальну інтерпретацію процесів (де абсолютна об'єктивність трансформується крізь призму особистісного сприйняття); у художньому – через унікальний вибір засобів емоційної експресії та метафоризацію мовлення.

Авторська майстерність у процесі проектування радіопроєкту виявляється не лише у фаховому володінні жанровою палітрою радіожурналістики, а й у філігранному застосуванні виражальних засобів радіомовлення.

Класифікація контенту дозволяє впроваджувати диференційований аналіз звукового ряду радіопрограм, що зумовлено такими чинниками:

Аудиторний фактор: кожен сегмент мовлення орієнтований на специфічну групу слухачів із притаманними їй соціально-демографічними та професійними характеристиками.

Жанрово-тематичний аспект: типи програм відрізняються предметом висвітлення, творчими методами реалізації та функціональним навантаженням звукових елементів.

Стратегічна цілісність: програмна політика радіостанції створює єдину ефірну модель, де зміст і форма (зокрема музичний формат та засоби

виразності) підпорядковані принципам моностильності. Це забезпечує відповідність продукту запитам конкретної цільової аудиторії. [35, с. 206].

Творець аудіоконтенту має комплексно залучати дві основні групи інструментів: природні (акустичні) виражальні засоби як первинний звуковий матеріал та технічну групу засобів, які безпосередньо формують індивідуальну стилістику та естетику ефіру.

До системи природних засобів належить насамперед живе людське слово, майстерне моделювання монологічних та діалогічних форм мовлення, а також функціональне використання музичного супроводу та шумового оформлення (екології звуку).

Технологічна (технічна) група вимагає від автора розуміння специфіки монтажу, ефектів голосового гриму (модифікації тембру та інтонації), побудови звукової мізансцени (просторового розташування джерел звуку в аудіополі) та реверберації (штучної луни для створення ефекту простору чи віддаленості у часі).

Автор програми, з одного боку, знаходиться в більш простій ситуації на відміну від ведучого ефіру: він обмежений темою своєї передачі, йому не треба знати про все потроху, потрібно розбиратися тільки в своєму питанні.

Під час створення такої програми, варто чітко розуміти поняття «формат». Дуже важливо, щоб теми програми збігалися з форматом радіостанції і цікавили потенційну аудиторію тієї чи іншої радіостанції.

Важливу роль у створенні авторської програми відіграє співвідношення музики і тексту. Більше того, автор сам підбирає і музичний матеріал (який також повинен легко сприйматися), домовляється з гостями, якщо це ток-шоу, обговорює з ними тему майбутньої розмови, бажані і небажані питання тощо.

Створюючи програму, необхідно розуміти і враховувати специфіку міста, на яке мовить радіостанція. А дослідивши аудиторію, треба правильно вибрати ракурс і форму викладу матеріалу.

Отже, авторська радіопрограма – це самостійний формат мовлення (або художньо-публіцистичний жанровий комплекс), змістовну, структурну та

концептуальну основу якого визначає особистість журналіста (автора). Вона характеризується суб'єктивним авторським поглядом на факти чи події, вираженою персоніфікацією ефіру, оригінальним стилем подачі матеріалу та унікальним звуковим дизайном.

Авторський радіоконтент є динамічною поліфункціональною формою вираження власної думки журналіста, у межах якої поєднуються інформаційна, аналітична, комунікативна та емоційно-впливова функції. Її специфіка полягає не лише у подачі фактів чи коментарів, а й у створенні цілісного авторського бачення певної теми, події чи суспільного явища. Саме індивідуальний стиль ведучого, його світогляд, манера спілкування з аудиторією та здатність інтерпретувати події формують унікальність такої програми й визначають рівень довіри слухачів.

Слід констатувати, що в авторській програмі інформація перестає бути просто голим фактом – вона перетворюється на усвідомлену позицію. Головна цінність такого контенту полягає не в самій новині чи історичній події, а в тому, як саме автор її осмислює, переживає та ретранслює аудиторії.

Отже, жанрово-типологічна структура авторських програм на радіо є динамічною та інтегративною системою, що забезпечує різноманітність форм подачі контенту, сприяє творчій самореалізації журналіста й дозволяє ефективно поєднувати інформаційну, аналітичну, культурно-просвітницьку та художню функції радіомовлення.

1.2 Авторська радіопрограма як форма популяризації історико-культурної спадщини

Медіа відіграють вагомую роль у соціокультурному житті людини, виступаючи водночас його відображенням і чинником формування. Як зазначає дослідниця Л. Мар'їна, засоби масової інформації беруть активну участь у процесі соціалізації особистості: формують ціннісні орієнтири,

світоглядні установки, долучають до культурного досвіду та суспільних норм. У цьому контексті культура завжди посідала ключове місце.

Медіа виступають архітекторами культурного ландшафту: висвітлюючи мистецькі події, вони стимулюють суспільний інтерес, спонукають до дискусій та допомагають аудиторії формувати власні світоглядні орієнтири й задовольняти духовні потреби. Науковиці О. Гарматій та С. Кисіль наголошують, що важливу роль у збереженні національно-культурної ідентичності відіграють масмедіа, адже в умовах інформаційного суспільства вони виступають основним засобом поширення культурних цінностей. Через інформаційний вплив на свідомість і світогляд аудиторії медіа забезпечують передачу від покоління до покоління традицій, духовних надбань, історичної пам'яті та культурних ідей народу, сприяючи утвердженню національної самобутності [5].

Аналізуючи трансформаційні процеси культури в епоху глобалізації, С. Пилипенко підкреслює, що медіа впливають практично на всі сфери культурного життя. Саме стрімкий розвиток медіасередовища зумовив появу таких явищ, як медіареальність, медіапростір і медіакультура. Через медіа відбуваються популяризація, тиражування та інтерпретація культурних явищ, а також їх адаптація до потреб сучасного суспільства.

Висвітлення культурної проблематики нерозривно пов'язане із загальним культурно-історичним розвитком суспільства. Попри домінування у медіапросторі політичної та економічної тематики, саме культура залишається важливим чинником суспільної консолідації та духовного розвитку особистості. Культурологічна журналістика не лише інформує про мистецькі події, а й формує естетичні смаки, світогляд і розуміння культурних процесів, що відбуваються у суспільстві.

Журналіст у цьому процесі постає посередником і транслятором культурних цінностей. Завдяки його діяльності аудиторія отримує можливість ознайомлюватися з особливостями різних національних культур, моральними

та правовими нормами, що сприяє розвитку міжкультурного діалогу, взаєморозуміння та зміцненню міжнаціональних зв'язків.

Засоби масової інформації відіграють важливу роль не лише у політичному, економічному та соціальному житті суспільства, а й у такій складній і чутливій сфері, як культура. Висвітлюючи події та процеси культурно-мистецького життя, медіа стимулюють розвиток культури, стають платформою для суспільного обговорення актуальних проблем, формують інтелектуальний простір, світоглядні орієнтири та культурні потреби аудиторії. Науковці наголошують, що в сучасній соціокультурній системі журналістика одночасно впливає на розвиток культури й сама є її складовою. Сьогодні засоби масової інформації як джерело культурного формування виступають потужним чинником соціалізації особистості.

В умовах глобалізації та інформаційної конкуренції популяризація національної культурної спадщини через медіа набуває особливого значення як чинник збереження культурної самобутності.

Популяризація історичного минулого та культурних надбань є фундаментом української ідентичності, який забезпечує безперервну міжпоколіннєву комунікацію. Під час війни та тривалого тиску з боку Росії трансляція пам'яті стає не просто просвітництвом, а стратегічною зброєю в інформаційному просторі – засобом ментального опору та утвердження самостійності українського наративу.

У час складних випробувань для нації, збереження історичної пам'яті про забуті або замовчувані культурні постаті є критично важливим завданням для формування національної ідентичності України, особливо в умовах протидії спробам знищення культурної спадщини.

У сучасних умовах радіо залишається ефективним засобом культурної комунікації завдяки доступності, оперативності та здатності створювати атмосферу довірливого спілкування зі слухачем. Адже радіоформат дозволяє ефективно поєднувати документальні матеріали, інтерв'ю, архівні свідчення,

музичний супровід і художнє слово, що посилює емоційний вплив на аудиторію.

Важливою рисою авторських радіопрограм є їх здатність актуалізувати культурну спадщину в сучасному суспільному контексті. Звернення до історії, традицій, народної культури, архітектурних пам'яток чи культурних постатей допомагає не лише популяризувати минуле, а й осмислювати сучасні суспільні процеси крізь призму історичного досвіду. Особливої ваги така діяльність набуває в умовах суспільних трансформацій та боротьби за національну ідентичність, коли культурна спадщина стає важливим чинником консолідації суспільства.

Авторський контент є важливим інструментом популяризації історико-культурної спадщини, оскільки виконує цілий ряд важливих функцій:

- виховну: сприяння розвитку історичної свідомості та культурної компетентності слухачів;
- освітню (просвітницьку): поширення знань про маловідомі пам'ятки, події чи постаті;
- ціннісно-орієнтаційну: формування почуття національної ідентичності та гордості за свою спадщину;
- охоронну (превентивну): привернення уваги до об'єктів спадщини, що перебувають під загрозою руйнації, через громадський резонанс;
- розважальну: подача історії через захопливі сюжети, таємниці та репортажі тощо.

Авторська радіопрограма є ефективною формою актуалізації культурної пам'яті, оскільки здатна адаптувати складний історичний матеріал до сприйняття широкої аудиторії. Завдяки поєднанню доступної манери викладу, емоційного впливу та художньо-звукових засобів вона перетворює історичні факти й культурні явища на зрозумілий та цікавий контент для слухачів різного віку. Через авторське осмислення подій, використання архівних матеріалів, спогадів очевидців, музичного супроводу й коментарів фахівців

радіопрограма створює цілісний образ минулого, який не лише інформує, а й формує емоційний зв'язок аудиторії з національною історією та культурою.

Цей формат має кілька ключових механізмів впливу:

1. Автентичність та «Голоси минулого». Використання першоджерел – листів, щоденників та мемуарів – дає змогу історичним постатям «говорити власними голосами» без надмірних інтерпретацій. Це створює емоційну близькість між слухачем та минулим, перетворюючи історію на особистий досвід.

2. Збереження живої мови та фольклору. Радіо є ідеальним медіа для фіксації та трансляції діалектного мовлення та народної творчості, які є «живими пам'ятками» мови та дзеркалом ментальності народу. Сучасні технічні засоби дозволяють зберігати великі зразки зв'язного мовлення, що забезпечує наукову достовірність популяризованого матеріалу.

3. Формування національної ідентичності. Через художню організацію ефіру слухачі (зокрема молодь) черпають знання про культуру, історію та традиції свого народу, що сприяє формуванню світогляду та системи цінностей. Це допомагає долати конфлікти між авторським та читацьким досвідом, наближаючи «інакші світи» минулого до сучасної людини.

4. Створення «Культурної мапи». Використання у програмах топонімів, оронімів та мікротопонімів дозволяє створити широку просторову панораму подій, що підсилює ефект достовірності та прив'язує історію до конкретних локацій. Такі назви виступають маркерами національно-мовного тла та історичної тяглості.

5. Міфологізація та тяглість. Популярний виклад історичних сюжетів забезпечує наступність поколінь через сакралізацію минулого та використання національних міфологем, що поєднують різні культурні шари.

6. Інтелектуальне збагачення через афористичність. Радіоформат дозволяє акцентувати на влучних виразах та афоризмах, які поглиблюють ідейний зміст розповіді та допомагають відтворити історичний колорит певної епохи.

Специфіка авторського аудіопроекту полягає у наявності індивідуального стилю ведучого, суб'єктивної інтерпретації матеріалу, оригінальної концепції та тематичної цілісності. Саме авторська позиція визначає характер подачі інформації, емоційне наповнення ефіру та спосіб взаємодії з аудиторією. Ведучий у такій програмі виступає не лише як транслятор фактів, а і як творець особливого комунікативного простору, у межах якого слухач отримує можливість не тільки ознайомитися з певною темою, а й осмислити її через призму авторського бачення.

Індивідуальний стиль ведучого проявляється у манері мовлення, доборі лексичних засобів, інтонації, способі побудови діалогу зі слухачем та рівні емоційності подачі матеріалу. Саме ці елементи формують упізнаваність програми й сприяють встановленню довірливого контакту з аудиторією. Водночас суб'єктивна інтерпретація матеріалу дає змогу автору акцентувати увагу на певних аспектах теми, пропонувати власні оцінки та створювати глибший контекст для розуміння подій чи явищ.

Значну роль у створенні історико-культурної радіопрограми відіграють драматургічна побудова випуску, продумане звукове оформлення, використання музичних акцентів і професійна майстерність ведучого. У сукупності ці елементи забезпечують художню цілісність проекту та впливають на його сприйняття аудиторією.

Драматургія випуску визначає логіку розгортання теми, послідовність подачі матеріалу та емоційні «піки» програми, що дозволяє утримувати увагу слухача і поступово занурювати його в історико-культурний контекст. Звукове оформлення, зокрема використання архівних записів, шумових ефектів і атмосферних звуків, створює ефект присутності та допомагає відтворити історичну атмосферу подій або епох.

Музичні акценти виконують не лише ілюстративну, а й смислотворчу функцію: вони підсилюють емоційне звучання матеріалу, виділяють ключові моменти та сприяють формуванню цілісного художнього образу програми. Водночас майстерність ведучого є визначальним чинником, оскільки саме

через інтонацію, темп мовлення, емоційну виразність та інтерпретацію матеріалу вибудовується контакт із слухачем і формується довіра до контенту.

У цілому, поєднання драматургії, звукового дизайну, музичного супроводу та професійної роботи ведучого перетворює історико-культурну радіопрограму на цілісний аудіохудожній продукт, здатний не лише інформувати, а й емоційно впливати на аудиторію та сприяти глибшому осмисленню культурної спадщини.

Сучасні авторські радіопроєкти дедалі частіше інтегрують традиційні формати ефірного мовлення з можливостями цифрових платформ, подкастингу та соціальних мереж. Така конвергентність медіа сприяє значному розширенню аудиторії культурно-просвітницького контенту, оскільки дозволяє слухачам взаємодіяти з програмою у зручний для них час і в різних форматах споживання інформації.

Перенесення радіоконтенту в онлайн-середовище забезпечує його довготривалу доступність, архівування та повторне прослуховування, що особливо важливо для освітніх і культурно-історичних програм. Подкасти, як одна з найпопулярніших форм цифрового аудіоконтенту, дають змогу структурувати матеріал у серії випусків, поглиблювати теми та формувати сталі аудиторні спільноти навколо авторського проєкту.

Використання соціальних мереж, своєю чергою, посилює інтерактивність авторських радіопрограм, забезпечуючи зворотний зв'язок зі слухачами, оперативне поширення контенту та залучення нової аудиторії через коментарі, обговорення й мультимедійні доповнення. Таким чином, цифровізація авторських радіопроєктів не лише розширює їхню аудиторію, а й трансформує саму модель функціонування радіомовлення, роблячи його більш відкритим, гнучким і багатоканальним інструментом популяризації культурно-просвітницького контенту.

Авторська радіопрограма не обмежується лише інформуванням про історико-культурну спадщину, а виконує значно глибшу функцію її актуалізації. Вона інтерпретує минуле крізь призму сучасності, надаючи

історичним подіям, постатям і культурним явищам нового звучання в актуальному суспільному контексті. Завдяки цьому спадщина перестає сприйматися як віддалений і статичний пласт історії та інтегрується у сучасний культурний простір.

Через авторське бачення, емоційно забарвлену подачу матеріалу та залучення різних виражальних засобів радіомовлення, минуле стає частиною особистого досвіду слухача. Такий підхід сприяє формуванню емоційного зв'язку з культурною пам'яттю, стимулює інтерес до історії та поглиблює розуміння національної ідентичності. Таким чином, авторська радіoproграма виступає не лише медіаінструментом інформування, а й засобом культурної інтеграції минулого і сучасності.

Отже, авторська радіoproграма є не лише жанровою формою медіаторчості, а й важливим культурно-просвітницьким інструментом, що забезпечує популяризацію історико-культурної спадщини, сприяє збереженню ревіталізації національної пам'яті та формуванню культурної свідомості суспільства.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ РАДІОПРОГРАМИ «ЧАС І ПАМ'ЯТЬ» ЯК СТУДЕНТСЬКОГО ПРОЄКТУ

2.1. Проєктування авторського ефіру: концепція, формат, аудиторія

Культура кожного народу є своєрідним «генетичним кодом», що відрізняє одну націю від іншої. В усі історичні періоди культурні явища та процеси становили невід'ємну частину масово-інформаційної діяльності. Сучасний етап розвитку України надає культурному простору нових смислових вимірів. Сьогодні культура виступає індикатором стійкості українського суспільства та його здатності до творчості й мистецького самовираження навіть у найскладніші моменти історії. У цьому контексті журналістика виконує важливу функцію оперативно та всебічно висвітлювати події й процеси культурного життя країни. Однак не менш важливим для медійників залишається транслявання сенсів збереження історико-культурної спадщини України в умовах тривалої повномасштабної російсько-української війни, адже історико-культурна спадщина «є одним з головних чинників формування української національної ідентичності та відродження духовності українського народу» [24].

Неабияку роль у цьому процесі відіграє радіомовлення, а саме авторські проєкти, що можуть стати одним із найпотужніших інструментів актуалізації культурної пам'яті.

Саме це послугувало відправною точкою у виборі теми студентського проєкту. Творчий задум проєкту полягав у тому, щоб висвітлювати важливі історичні події та культурні явища; знайомити слухачів із видатними постатями української історії та культури; поєднувати документальність із емоційною виразністю радіомовлення; створювати якісний просвітницький контент для різних вікових категорій.

Творчий задум мав свою реалізацію в розробці концепції та та покрокових етапів створення проєкту авторської радіопрограми «Час і пам'ять».

Концепція виступає основою авторського ефіру. Це ідейний задум програми, що визначає її тематичне спрямування, стиль подачі матеріалу, емоційну атмосферу та авторську позицію. Концепція відображає головну мету програми та її суспільне значення. Вона допомагає сформувати унікальний медійний продукт, який вирізнятиметься серед інших завдяки оригінальному баченню теми, особливій манері ведення та системі художньо-виражальних засобів.

Авторська концепція цього проєкту базується на тому, що культурно-історична радіопрограма «Час і пам'ять» буде покликана популяризувати історичну та культурну спадщину України, формувати національну пам'ять і зміцнювати духовний зв'язок поколінь. Основна ідея проєкту полягає у створенні аудіопростору пам'яті, де історія постає не лише як сукупність фактів і дат, а як живий досвід поколінь, що формує національну ідентичність та культурну свідомість суспільства.

Мета аудіопроєкту:

- популяризація української історії та культури;
- збереження історичної пам'яті;
- формування національної свідомості та культурної ідентичності;
- осмислення історичних подій через людські історії;
- привернення уваги до маловідомих сторінок української історії та культури.

Програма розкриватиме маловідомі сторінки української історії, висвітлюватиме культурні явища, традиції, постаті, пам'ятки, а також події, які стали визначальними для формування української ідентичності. Через аудіальний формат слухач буде не лише отримувати інформацію, а й занурюватися в атмосферу епохи завдяки архівним записам, звуковим реконструкціям, музиці та емоційному авторському тексту.

Особливу увагу в програмі буде приділено збереженню колективної пам'яті в умовах сучасних суспільних викликів та війни. «Час і пам'ять» має на меті не лише інформувати, а й спонукати аудиторію до осмислення історичного досвіду, розуміння культурної спадщини та усвідомлення власної причетності до історії країни.

Тематика контенту радіопрограми може бути спрямована на висвітлення різноманітних аспектів збереження колективної пам'яті:

- історичні події України;
- культурну спадщину регіонів;
- постаті української культури, науки, мистецтва;
- національну пам'ять та меморіальну культуру;
- історії міст і сіл;
- культурні традиції та звичаї;
- сучасне переосмислення історії в умовах війни тощо.

Програма сприятиме підвищенню інтересу до української історії та культури, розвитку культурної журналістики й формуванню історичної свідомості слухачів. «Час і пам'ять» стане платформою для діалогу між минулим і сучасністю, допоможе осмислити національний досвід та зберегти культурну спадщину для майбутніх поколінь.

Одним із складників проектування є дослідження цільової аудиторії. Автор повинен чітко усвідомлювати, для кого створюється ефір, які інтереси, інформаційні потреби та культурні запити має аудиторія. Саме це впливає на тематику, мовностилістичні особливості, темпоритм програми та вибір засобів комунікації.

Цільовою аудиторією радіопередачі визначено кілька груп слухачів. Насамперед це молодь віком 18-35 років, яка виявляє інтерес до історії, культури та сучасних інтерпретацій національної спадщини. Окрему аудиторну категорію становить доросле населення, зацікавлене у суспільно-культурній проблематиці та змістовному аналітичному радіоконтенті.

До цільової аудиторії також належать освітяни, студенти та науковці, для яких програма може слугувати додатковим джерелом популяризації історико-культурних знань і матеріалом для навчально-дослідницької діяльності. Крім того, передача орієнтована на слухачів суспільно-політичного та культурного радіомовлення, які віддають перевагу глибоким, змістовним і аналітично виваженим аудіопрограмам.

В авторських культурно-історичних чи публіцистичних програмах важливим є створення атмосфери довіри та емоційної співучасті. Слухач має не лише отримувати інформацію, а й відчувати особистий зв'язок із ведучим, співпереживати темі та бути залученим до осмислення порушених проблем.

Для пілотного випуску було вирішено зосередитись на створенні радіопрограми, присвяченій призабутим жіночим іменам в українській історії та культурі. Вибір теми був зумовлений думкою про те, що українська нація здавна пишається своїми видатними жінками, чий талант, сила духу та наполегливість впливали не лише на розвиток України, а й залишали помітний слід у світі, однак не всі з їхніх імен знайшли належну пам'ять у нашому часі. Повернення цих призабутих імен із «радянського забуття» до сучасного культурного дискурсу – як ніколи на часі.

Випуск матиме підзаголовок «Громадянки світу: екзотичні обрії Софії Яблонської та Наталени Королевої». Це буде історія про першу українську жінку-кінооператорку та авторку тревелогів Софію Яблонську та докторку археології та майстриню історичної легенди Наталену Королеву.

Важливим етапом проектування є вибір формату, адже саме він визначає структурну організацію ефіру, тривалість випуску, періодичність виходу, композицію блоків та способи взаємодії з аудиторією. Авторський ефір може поєднувати елементи інтерв'ю, бесіди, репортажу, документального нарису, дискусії чи музично-публіцистичного контенту. Сучасні медіа часто тяжіють до гібридизації форматів, коли в межах однієї програми поєднуються інформаційні, культурологічні та розважальні компоненти.

Формат радіопередачі – культурно-історична, авторська.

Жанрова модель – поєднання радіонарису, документальної аудіорозповіді, історичної публіцистики.

Особливості формату радіопрограми передбачають поєднання документальності та художньої образності; емоційну подачу матеріалу; використання елементів сторітелінгу; акцент на людських долях та культурній пам'яті; актуалізація історичних тем через сучасний контекст.

Тривалість – 25-30 хвилин.

Періодичність – 1 раз на тиждень.

Платформа поширення – FM-ефір, онлайн-радіо, подкаст-платформи.

Проектування авторського ефіру є важливим етапом створення радіо- чи телепрограми, адже саме на цьому рівні формується творча модель майбутнього медіапродукту. Від чіткості концепції, правильно обраного формату та розуміння аудиторії залежить цілісність програми, її впізнаваність і комунікативна ефективність.

Підготовчий етап забезпечує якість майбутнього ефіру, логічність подачі матеріалу та ефективну комунікацію з аудиторією. Від ретельності підготовки залежить змістовне наповнення програми, її динаміка, емоційний вплив і технічний рівень виконання.

Підготовча робота до запису радіопрограми охоплює кілька взаємопов'язаних складових: визначення теми та концепції, збір інформації, написання сценарію, добір музичного й звукового оформлення, організацію технічного процесу та підготовку учасників ефіру.

Після етапу визначення теми та концепції майбутньої передачі наступним кроком автора став збір та систематизація інформації. Для цього використовувалися різноманітні джерела: науково-публіцистична література, архівні матеріали, публікації в медіа, аудіодокументи.

Важливе місце у підготовчому процесі займає створення сценарію. Сценарій радіопрограми визначає композицію ефіру, послідовність блоків, текст ведучого, репліки гостей, музичні вставки, паузи та звукові акценти. Він допомагає забезпечити цілісність програми та уникнути змістових і технічних

помилки під час запису. Особливу увагу приділяють мовному стилю, адже текст для радіо має бути зрозумілим на слух, емоційно виразним і лаконічним.

Окремим етапом став підбір автором музичного та шумового оформлення. Музика у радіопрограмі виконує не лише естетичну, а й драматургічну функцію: створює атмосферу, підсилює емоційний вплив, допомагає структурувати матеріал. Також можуть використовуватися інтершум, архівні записи, тематичні аудіоефекти, які сприяють глибшому зануренню слухача у зміст програми.

Не менш важливою є технічна підготовка. Перед записом перевіряється робота мікрофонів, навушників, звукозаписувального обладнання, програм для монтажу та рівень акустики приміщення. За потреби проводиться тестовий запис для перевірки якості звуку, дикції ведучого та рівня шумів.

Під час підготовки ведучий також працює над власною подачею матеріалу: інтонацією, темпом мовлення, емоційністю та дикцією. У випадку авторських культурно-історичних або публіцистичних програм важливо досягти довірливої атмосфери спілкування та створити ефект особистої присутності слухача.

Отже, проєктування авторського ефіру є комплексним творчим процесом, що поєднує концептуальне мислення, сценарну майстерність і знання аудиторних потреб. Саме гармонійне поєднання концепції, формату та орієнтації на слухача забезпечує професійний рівень радіопродукту, його змістовність, емоційну виразність і успішне сприйняття аудиторією.

2.2. Етапи творчо-виробничого процесу створення радіопрограми

Створення радіопрограми – це чітко структурований процес, який зазвичай поділяють на три класичні етапи: доефірний (препродакшн), ефірний (продакшн) та післяефірний (постпродакшн). Кожен із них має свої критично важливі кроки.

Про перший підготовчий етап вже говорилося, проте для чіткої системності зазначимо ще раз.

Препродакшн (Підготовчий етап). Розробка та планування. До нього належать:

1. Народження ідеї та визначення формату. Вибір теми, визначення цільової аудиторії та хронометражу (тривалості) програми. Проаналізовано докладно у підрозділі 2.1.

2. Збір інформації та пошук героїв. Пошук ексклюзивних фактів, робота з джерелами, запрошення експертів чи гостей. Для написання сценарію автор проєкту ретельно дослідила публікації в медіа, праці науковців,

3. Написання сценарію або синопсису. Складання детального плану, написання тексту для ведучих (підводки, запитання для інтерв'ю, переходи). Для написання сценарію автор проєкту публікації в медіа,

Продакшн (Виробничий етап). Запис та ефір включає в себе:

1. Робота в студії. Запис голосу ведучого та реплік гостей за допомогою професійних мікрофонів.

2. Живий ефір (якщо програма не в записі). Безпосередній вихід в ефір, координація роботи ведучого та звукорежисера, інтерактив зі слухачами (дзвінки, повідомлення).

3. Запис додаткових елементів. Фіксація звуків з місця подій (репортажні шуми), бліц-опитувань на вулиці тощо.

Постпродакшн (Післяефірний етап). Монтаж та випуск.

1. Аудіомонтаж (Едітинг): Очищення запису від технічного браку, затинань, невдалих дублів та пауз.

2. Звукове оформлення (Саунд-дизайн): Накладання музичної підложки, джінглів, заставок, перебивок та звукових ефектів.

3. Фінальне зведення та мастеринг: Вирівнювання гучності голосу та музики, фінальний експорт аудіофайлу у потрібний формат (наприклад, MP3 або WAV).

У межах студентського проєкту був розроблений сценарій пілотного випуску програми «Час і пам'ять» з підзаголовком «Громадянки світу: екзотичні обрії Софії Яблонської та Наталени Королевої».

Сценарний план радіопрограми

I. Інтро (0:00 – 2:00)

Музичний фон: атмосферна суміш паризького акордеону та далеких східних мотивів.

Ведуча: Вітаю вас у програмі «Час і пам'ять». Сьогодні ми вирушаємо в подорож, яка виходить за межі часу та звичних кордонів. Ми згадаємо двох жінок, які відмовилися бути «просто панянками» свого часу. Вони обрали шлях небезпек, археологічних розкопок та навколосвітніх подорожей. Сьогодні в нашому фокусі історія про першу українську тревел-блогерку Софію Яблонську (1907-1971), яка крізь об'єктив камери відкривала Галичині екзотику Китаю та Полінезії, та про докторку археології Наталену Королеву (1888-1966) – іспанську аристократку, що обрала своєю долею українське слово. Обидві вони були справжніми «громадянками світу», які випереджали свій час на цілі десятиліття, незмінно наголошуючи: Україна – це невід'ємна частина великої світової культури.

II. Блок 1: Софія Яблонська – жінка з кіноапаратом (2:00 – 10:00)

Звукові ефекти: клацання фотоапарата, поїзд, шум міста 1930-х

Музичний фон: легкий французький джаз + східні мотиви

Ведуча: Перша наша героїня – Софія Яблонська. Дівчина з родини греко-католицького священника з-під Львова, яка вирішила, що її доля – це весь світ. У 1927 році вона їде до Парижа вчитися кіномистецтву, а вже за пару років вирушає в подорож, яка змінить усе. Марокко, Єгипет, Південно-Східна Азія, Таїті, Китай... Вона подорожувала наодинці, з важкою фото- та кінокамерою в руках.

Синхрон: голос акторки, що зачитує цитату Софії Яблонської.

Звукові ефекти: звук вітру в пустелі.

Голос Софії: «Я не хочу, щоб моє життя було лише буденною прозою... Я шукаю красу там, де інші бачать лише небезпеку чи дикість. Моє серце б'ється в унісон із прибоєм далеких морів, і саме там, серед чужинців, я часто знаходжу справжню себе».

«Мій ненаситний інстинкт хапчивої мандрівниці гнав мене якнайдалше від залізничних шляхів, корабельних ліній та битих доріг».

Ведуча: Яблонська була унікальним репортером. Замість колоніального погляду «зверху вниз», вона дивилася на корінних жителів із глибокою повагою та емпатією. Вона жила серед татуйованих маорі, вчила китайську мову, куштувала опіум задля репортерського інтересу і зачаровувала вождів екзотичних племен. Її репортажі «З країни рижу та опію» чи «Далекі обрії» читали в Галичині як захопливі бестселери.

Звуковий ефект: затвор фотоапарата (повторюється ритмічно)

Ведуча: Її пригоди вражають і сьогодні. У в'єтнамських горах вона пережила укуси бананової гадюки. У Лаосі – полювала на тигра, а на Балі – на білу акулу. У Китаї вона була змушена орендувати крамницю і вдавати торговця автомобілями, щоб таємно фотографувати місцевих жителів, які панічно боялися, що «чорна коробка» (камера) вкраде їхню душу.

Навіть статус поважної пані після заміжжя з французьким дипломатом Жаном Уденом не зупинив її від експедицій. Вона стала першою жінкою-кінооператором, яка зафіксувала на плівку життя тогочасного Китаю та островів Бора-Бора.

У навколосвітній подорожі (1932-1934) вона стала справжнім антропологом із камерою. На островах Полінезії її настільки полюбили, що дали ім'я Теура (Червона Птаха). Вона вчилася плавати серед рифів, плести кошики з пальмового листа і вилазити на дерева за плодами. Софія була першою, хто показав світу «зворотний погляд»: не просто як ми дивимося на екзотику, а як екзотичні народи дивляться на нас.

Синхрон (умовний культуролог/літературознавець): Софія Яблонська стала фактичною засновницею жанру українського тревелогу. Її творчість

поєднує в собі репортаж, подорожні нотатки, фотографію та документальне кіно. Основні її прижиттєві видання – «Чар Марока» (1932), «З країни рижу та опію» (1936) та «Далекі обрії» (1939) – відкрили українському читачеві невідомий світ Африки та Далекого Сходу. Тексти Яблонської відзначаються надзвичайною деталізацією, колоритними описами та критичним поглядом незалежної жінки, яка уникала контактів із європейцями, щоб краще пізнати автентичне життя місцевого населення. Зокрема, у тревелозі про Китай вона висвітлювала складні соціально-політичні питання: корупцію, опіумну залежність, традиційну ієрархію та трагічні звичаї, як-от бинтування ніг. Посмертно виданий роман-спогад «Книга про батька» (1977) став її найкращим твором, у якому на філософсько-психологічному рівні осмислюються витоки її мандрівного духу

III. Блок 2: Наталена Королева – археолог і лицарка духу (10:00 – 18:00)

Звуковий ефект: шелест старовинних книг, дзвони середньовічного міста.

Музичний фон: струнні інструменти, мінорна класика

Ведуча: Якщо Софія Яблонська відкривала для українців екзотичні обрії географічно, то наша друга героїня відкривала їх крізь час та історію. Наталена Королева. Її біографія сама схожа на пригодницький роман: іспанська аристократка за матір'ю, донька польського графа, що народилася в Іспанії, виросла у Франції та Києві, вчилася в археологічній академії в Парижі, співала в опері, воювала в Першій світовій війні як сестра милосердя... і врешті-решт стала... видатною українською письменницею.

Синхрон: голос акторки, що зачитує цитату Наталени Королевої.

Звукові ефекти: звук палаючого багаття або шурхоту пергаменту

Голос Наталени: «Моя душа належить усім вікам. Я бачу лицарів Середньовіччя так само виразно, як перехожих на вулиці. Мова – це лише ключ, а справжня батьківщина людини – це її культура та її честь».

Ведуча: Наталена була доктором археології, яка брала участь у розкопках у Помпеях та в Єгипті. Вона згадувала, як завойовувала довіру

італійських копачів, співаючи з ними акафісти, та як осліплював її яскравим сонцем Каїр.

Синхрон: голос акторки, що зачитує цитату Наталени Королевої.

«Каїр!.. Перше враження: очі осліплені світлом, сонцем і різноманітними барвами. У вухах аж гуде від різних мов... В арабській мові мені завжди вчувався віддалений брязкіт зброї».

Ведуча: Королева не просто подорожувала – вона шукала «інакший світ». У своїх творах вона поєднувала східну екзотику Багдада та Каїра з античною мудрістю та українськими легендами. Її життя було драматичним: вона навіть відпровадила домовину свого першого чоловіка, офіцера іранського походження, до самого Ірану, перш ніж повернутися до Києва.

Її життя – це перетин культур і епох. Ім'я Наталена Королева це не просто біографія. Це культурний архів. Іспанія. Франція. Україна. Античність. Середньовіччя. Сучасність. Усе це співіснує в її текстах.

Звукові ефекти: перегортання сторінок (повільно)

Синхрон (умовний культуролог/літературознавець): Наталена Королева збагатила українську літературу темами з античного та європейського світу, успішно продовживши традиції Лесі Українки. Її внесок полягає у віртуозному оволодінні жанрами історичної повісті та літературної легенди, де поєднуються скіфський, староруський, античний та християнський світи.

Королева створювала художній світ, де історія перетворюється на міф, а міф – на спосіб осмислення реальності. Ключові романи Королевої, такі як «Предок» (1937) та «1313» (1935), досліджують духовний світ людини, її пошук істини та боротьбу добра і зла у різні історичні епохи – від Ренесансу до Середньовіччя. Вона змогла відродити в українському письменстві релігійно-містичне переживання, охудожнюючи євангельські сюжети та життя святих, зокрема у збірках «Во дні они» та «Легенди старокиївські». У її прозі немає випадкових деталей. Є відчуття часу як живої матерії. Вона не просто писала – вона реконструювала пам'ять Європи.

IV. Рефлексія: Українське коріння у світі (18:00 – 23:00)

Звуковий ефект: злиття двох звукових шарів (вітер + сторінки)

Музичний фон: комбінування двох тем (джаз + класика)

Ведуча: Попри екзотику, обидві жінки залишалися вірними Україні. Яблонська у Китаї садила соняшники та мальви біля свого будинку і вчила свого кухаря-китайця варити борщ та робити масло. Королева ж, бачачи собори Києва, була переконана, що українці – нащадки стародавньої Еллади.

Долі наших героїнь завершилися далеко від Батьківщини, але в zenіті творчої сили. Софія Яблонська трагічно загинула в автокатастрофі у 1971 році у Франції, везучи рукопис своєї нової книги до видавництва. Творчість Наталени Королеви, яка померла в 1966 році в Чехословаччині, десятиліттями була під забороною в СРСР. Проте сьогодні їхній досвід – це компас для нас.

Софія та Наталена довели, що жінка може бути незалежною дослідницею та творцем власної долі, ігноруючи будь-які стереотипи епохи. Вони інтегрували українські смисли у світовий контекст, показуючи нас не як «екзотичну околицю», а як повноправного гравця світової історії.

V. Фінал (23:00 – 25:00)

Звукові ефекти затихають, залишається легкий ембієнт.

Музичний фон: фінальна тема, світла, з елементами суму

Ведуча: Сьогодні, коли українці знову відкривають себе світові, а світ відкриває Україну, досвід Софії Яблонської та Наталени Королевої є як ніколи актуальним.

Софія Яблонська та Наталена Королева – це голоси, які пролунали через океани. Вони вчать нас сміливості відкривати нове, залишаючись собою. Їхній спадок нарешті вдома. І це – найкращий фінал для історії про далекі обрії. Дякуємо, що були з нами! До зустрічі!

Музична кода. Звук затихає.

Кінець сценарію.

ВИСНОВКИ

Умови сучасної війни в Україні актуалізували питання національної ідентичності як ключового чинника суспільної єдності. Засоби масової інформації відіграють визначальну роль у формуванні, трансляції та осмисленні національних цінностей. Саме медіа стають простором, де відбувається рефлексія над тим, ким є українці, які їхні культурні коди та історична пам'ять.

У сучасному медіапросторі радіомовлення залишається одним із найоперативніших, найдоступніших і найвпливовіших засобів масової комунікації. Попри стрімкий розвиток цифрових технологій, інтернет-платформ і соціальних мереж, радіо не втрачає своєї актуальності, а навпаки, трансформується відповідно до потреб сучасної аудиторії. Його мобільність, швидкість поширення інформації та здатність охоплювати широку аудиторію роблять радіомовлення важливим елементом інформаційного простору.

Особливої ваги радіо набуває в умовах суспільних криз, воєнних подій та інформаційних викликів. У періоди нестабільності саме радіомовлення забезпечує оперативне інформування населення, підтримує зв'язок між владою та суспільством, сприяє консолідації громадян і формуванню національної свідомості. В умовах війни в Україні радіо стало не лише джерелом новин, а й засобом психологічної підтримки, культурного єднання та збереження української ідентичності.

Одним із найпоширеніших форматів радіо є авторська програма. Авторська програма на радіо – це радіопередача, у якій журналіст є одночасно автором концепції, ведучим і основним творцем змісту та форми програми. Особливість авторської програми полягає у персоналізованому способі подачі матеріалу, коли журналіст або ведучий не просто інформує аудиторію, а пропонує власне осмислення історико-культурних процесів, створюючи емоційний та інтелектуальний зв'язок зі слухачем.

Саме це стало визначальним чинником у виборі теми та формату студентського проєкту. Творчий задум та концепція проєкту ґрунтується на ідеї створення культурно-історичної радіопрограми «Час і пам'ять», основною метою якої є популяризація історичної та культурної спадщини України, утвердження національної пам'яті та зміцнення духовного зв'язку між поколіннями. Концептуальна основа проєкту передбачає формування особливого аудіопростору, у якому історія осмислюється не лише як сукупність подій, фактів і дат, а як живий досвід народу, що впливає на становлення національної ідентичності, культурної свідомості та суспільних цінностей. Програма буде поєднувати елементи історичної журналістики, культурної публіцистики та документальності.

Завдяки аудіальному формату слухач не лише сприйматиме інформацію, а й матиме змогу емоційно зануритися в атмосферу певної епохи через використання архівних записів, звукових реконструкцій, музичного супроводу та художньо-виразного авторського тексту.

Для пілотного випуску було обрано тему, присвячену призабутим жіночим постатям в українській історії та культурі. Такий вибір зумовлений усвідомленням того, що українська нація здавна мала видатних жінок, чий талант, сила духу та наполегливість впливали не лише на розвиток українського суспільства, а й залишили помітний слід у світовому культурному просторі. Проте чимало їхніх імен тривалий час залишалися недостатньо відомими або були витіснені з суспільної пам'яті. Саме тому повернення цих постатей із «радянського забуття» до сучасного культурного дискурсу є особливо актуальним сьогодні.

Пілотний випуск матиме підзаголовок «Громадянки світу: екзотичні обрії Софії Яблонської та Наталени Королевої». У фокусі програми – постаті першої української жінки-кінооператорки, мандрівниці та авторки тревелогів Софії Яблонської, а також докторки археології, письменниці й майстрині історичної легенди Наталени Королевої. Через історії їхнього життя та

творчості програма розкриватиме багатогранність української жіночої інтелектуальної та культурної спадщини.

Формат радіопередачі визначається як культурно-історичний авторський проєкт. Жанрова структура програми є синтетичною та передбачає поєднання елементів радіонарису, документальної аудіорозповіді та історичної публіцистики. Передбачається, що цільовою аудиторією передачі буде молодь віком 18-35 років, яка цікавиться історією та культурою; доросла аудиторія, зацікавлена у суспільно-культурній проблематиці; освітяни, студенти, науковці; слухачі суспільно-політичного та культурного радіомовлення.

Форматні особливості радіопрограми полягають в інтеграції документального матеріалу з художньо-образними засобами виразності, емоційно насиченій подачі інформації, активному використанні сторітелінгу, а також акцентуванні уваги на людських долях і проблематиці культурної пам'яті. Важливим є також осмислення історичних подій через призму сучасності та їх актуалізація в контексті сьогодення.

Тривалість одного випуску становить 25-30 хвилин. Періодичність виходу програми – один раз на тиждень.

Підготовчий етап створення радіопрограми включав низку взаємопов'язаних компонентів: вибір тематики та формування концепції, опрацювання інформаційних джерел, розробку сценарію, підбір музичного та звукового супроводу, організацію технічного забезпечення запису, а також підготовку учасників ефіру.

Отже, розроблена концепція та сценарій радіопрограми «Час і пам'ять» є дієвим інструментом для створення якісного радіомедійного продукту культурно-історичного спрямування. Вони забезпечують цілісність творчого задуму, логічну структурованість випусків та ефективне поєднання інформаційної, просвітницької й художньо-образної складових.

Запропонована модель сприяє формуванню змістовного аудіоконтенту, здатного не лише інформувати слухача, а й залучати його до емоційного

переживання історичних подій та культурних явищ. Завдяки використанню документальних матеріалів, елементів сторітелінгу та сучасних засобів радіовиразності програма набуває виразного комунікативного потенціалу та високого рівня художньої переконливості.

У цілому, концептуально-сценарна розробка проєкту створює необхідні передумови для реалізації професійного радіопродукту, спрямованого на популяризацію національної історії та культурної спадщини, а також на зміцнення історичної пам'яті й формування культурної ідентичності слухачької аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрій Куликов: «Радіо дає найбільшу свободу. URL: <https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analityka/andriy-kulykov-radio-dayenaybilshu-svobodu.html>.
2. Бідзіля Ю. Словник журналіста: терміни, мас-медіа, постаті. Ужгород: Закарпаття, 2007. 224 с.
3. Вайшенберг З. Новинна журналістика. Київ: Академія української преси; Центр вільної преси, 2004. 260 с.
4. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Теле- й радіожурналістика : зб. наук.-метод. праць*. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2002. Вип. 4. С. 155–158.
5. Гарматій О., Кісіль С. Тема культури в українських ЗМІ: основні тенденції подання. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16158/harmatij.pdf>
6. Гиріна Т. Аудіоподкастинг як новітня форма поглиблення історичних знань українців. *Образ*. Вип. 3(25). 2017. С. 134-140.
7. Головенко І. Виразальні засоби в інформаційних, аналітичних і художньо-публіцистичних радіожанрах. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 135 – 141.
8. Гончаренко Є. Проблеми розвитку регіональних ЗМІ в умовах війни в Україні. URL: http://politicus.od.ua/4_2024/8.pdf
9. Гоян О. Основи радіожурналістики та радіо менеджменту : підручник. 3-тє вид., допов. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 272 с.
10. Дворянин П. Звукова атмосфера в радіотворчості. *Теле- та радіожурналістика*. 2009. Вип.8. С. 131–135.
11. Джолос О. Радіо «Культура» як культурно-просвітницька радіостанція НСТУ. *Соціальні комунікації: стратегічні взаємодія та взаємовплив* :

- Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції / відпов. ред. В. В. Костюк. Запоріжжя : ЗНУ, факультет журналістики, 2021. С. 28–33.
12. Дзюбенка І., Качмар В. Якісне слово – те, що йде від серця. *Журналіст України*. 2012. №11. С. 41 – 42.
 13. Дорош М. Культурна журналістика: як вбудуватися у формат. URL: <https://ms.detector.media/presa-v-ukraini/post/2115/2013-12-16-kulturna-zhurnalistyka-yak-vbuduvatysya-u-format/>
 14. Єлисовенко Ю., Нагорняк М. Радіовиробництво: навч. посібник. Київ: ТОВ «ДРУКАРНЯ «БІЗНЕСПОЛІГРАФ», 2017. 304 с.
 15. Житарюк М. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство : монографія. Львів : Простір-М, 2008. 416 с.
 16. Забужко О. Теура. Софія Яблонська. URL: <https://rodovid.net/product/237/teura-sofiia-iablonska/>
 17. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості: підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Львів: ПАІС, 2004. 268 с.
 18. Зражевська Н. Масова комунікація і культура : лекції. Черкаси : Брама Україна, 2006. 171 с. URL: <https://er.ucu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/44fe8e41-dd9d-4e19-955d-c93ce64375b7/content>
 19. Карпенко В. Основи професійної комунікації. Київ: Нора-прінт, 2022. 348 с.
 20. Коваленко І. Іспанська графиня, що виросла в монастирі і стала українською письменницею. URL: https://zaxid.net/statti_tag50974/
 21. Коломієц Д. Специфіка передач українського радіо в час російсько-української війни. URL: <https://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/291173/284726>
 22. Костюк Ю. Типологічні характеристики сучасного регіонального радіомовлення. *Наукові записки Інституту журналістики : науковий*

- збірник* / за ред. В. В. Різуна ; КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2014. Вип. 56. С. 30–34.
23. Кузьмінчук Т. Софія Яблонська – тревел-блогерка з минулого століття. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/sofiia-iablonska-trevel-bloggerka-z-minulogo-stolittia/>
 24. Купрійчук В. Роль національної культурної спадщини у формуванні української ідентичності. Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти : монографія / за заг. ред. В. П.Трощинського. Київ: НАДУ, 2018. 256 с.
 25. Лизанчук В. Радіожурналістика : засади функціонування : підруч. Львів : ПАІС, 2000. 366 с.
 26. Лизанчук В. Основи радіожурналістики: підручник. Київ : Знання, 2006. 628 с.
 27. Лизанчук В. Засади функціонування національного інформаційного простору в Україні. *Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник* / за ред. В. В. Різуна ; КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. Т. 52. С. 268– 274.
 28. Любченко Ю. Виразальна система радіожурналістики : монографія. Запоріжжя : АА Тандем, 2016. 192 с.
 29. Маєр К. Журналістика: підручник. Київ : Академія української преси, 2022. 300 с.
 30. Мар'їна Л. Сучасна журналістика і культура: спільність генезису. *Вісник Львівського університету: серія журналістика*. 2012. Вип. 36. С. 73–78.
 31. Мараєв В. Наталена Королева – українська письменниця з іспанського роду. URL: <https://uain.press/blogs/natalena-koroleva-ukrayinska-pismennitsya-z-ispanskogo-rodu-733669>
 32. Миронченко В. Технічні засоби радіомовлення та звукозапису : посіб. Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. 76 с.

33. Михайлин І. Основи журналістики: підручник (для студ. вищ. навч. закл.) 5-те вид., переробл. та доп. Київ : Центр учбової л-ри. 2011. 494 с.
34. Михайличенко Н. Магія радіозвуку – бути побаченим і почутим. *Теле- та радіожурналістика*. 2017. Вип. 16. С. 261-266. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/viewFile/1096/1086>
35. Мірошніченко П. Комунікативна ефективність звукового образу радіопрограм (фокус-групове дослідження). *Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна ; КНУ імені Тараса Шевченка*. Київ, 2013. Т. 52. С. 250– 254.
36. Мокрушина Д. Культура у ЗМІ, ЗМІ в культурі (деякі міркування про дезорієнтацію у культурному українському просторі). *Медіакритика*. 2018. 14 лютого. URL: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analityka/kultura-u-zmi-zmi-v-kulturi-deyaki-mirkuvannya-pro-dezoriyentatsiyu-u-kulturnomu-ukra>
37. Набруско В. Суспільне мовлення як виклики інформаційної доби. *Теле- та радіожурналістика*. 2015. Вип. 14. С. 69–76.
38. Нагорна Л. Історична культура: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал. URL: <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/historical-culture.pdf>
39. Нагорняк М. Ведучий-журналіст і ведучий-диктор на радіо: до питання трансформації фаху в умовах мультимедійної журналістики. *Теле- та радіожурналістика*. 2014. Випуск 13. Tv and radio journalism. С. 275–281
40. Пенчук І. Л. Види радіомовлення : навч. посіб. Запоріжжя : ГУ ЗІДМУ, 2004. 208 с.
41. Проблеми підготовки літературно-драматичних і культурно-мистецьких радіопередач : збірник навчально–методичних матеріалів / упоряд. В. Я. Миронченко. Київ : Друкарня НРКУ, 2007. 78 с.
42. Сербенська О. Роздумуючи про сутність радіо. *Теле- та радіожурналістика*. 2012. Вип. 11. С. 316–325.

43. Тарангул, Л., Чернікова, І., Дрогомирецька, Л. Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. *Культурологічний альманах*. 2024. (1), 147–159. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/328>
44. Телевізійна та радіокомунікація: історія, теорія, новітні практики: підручник / В. В. Лизанчук, І. В. Крупський, О. М. Білоус, П. Я. Дворянин та ін.; за ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Лизанчука. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 420 с.
45. Хоменко Т. Особливості інформаційного наповнення українського соціокультурного медіапростору. *Вісник Львівського університету: серія журналістика*. 2016. Вип. 41. С. 142-148. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/605057>